

Jolanta Chluska

Politechnika Częstochowska
e-mail: jolanta.chluska@wz.pcz.pl

MODEL BIZNESU W SPRAWOZDAWCZOŚCI GRUPY KAPITAŁOWEJ DZIAŁALNOŚCI LECZNICZEJ

BUSINESS MODEL IN THE REPORTING OF CAPITAL GROUP OF MEDICAL ACTIVITY

DOI: 10.15611/pn.2018.503.08

JEL Classification: M40, M41, M42, M49

Streszczenie: Podmioty gospodarcze, w tym prowadzące działalność leczniczą, ustalają swój model biznesu. Często realizacja modelu biznesu możliwa jest dopiero w ramach grupy kapitałowej. Celem artykułu jest wskazanie uwarunkowań modelu biznesu w grupie kapitałowej realizującej działalność leczniczą, zawartych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i skonsolidowanym sprawozdaniu z działalności. Podmiotem badań były grupy kapitałowe notowane na rynku papierów wartościowych, sporządzające sprawozdanie skonsolidowane. Przedmiotem opracowania jest odzwierciedlenie modelu biznesu w grupie kapitałowej prowadzącej działalność leczniczą w sprawozdaniu skonsolidowanym. Jako narzędzia badawcze wykorzystano analizę literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz przykład praktyczny sprawozdawczości skonsolidowanej. Analiza zawartości sprawozdania skonsolidowanego grupy kapitałowej działalności leczniczej pozwala stwierdzić, że zawiera ono ukierunkowane strategicznie elementy ujawnień charakteryzujące model biznesowy. Pełne odniesienie do realizowanego modelu biznesu wymaga jednak doprecyzowania i uzupełnienia, co zapewne uwarunkowane będzie nowym spojrzeniem na wymogi sprawozdawcze w tym zakresie.

Słowa kluczowe: skonsolidowane sprawozdanie finansowe, model biznesu, grupa kapitałowa, działalność lecznicza.

Summary: Business entities, including those engaged in medical activities, establish their model of business. The implementation of the business model is often possible only within the capital group. The purpose of the article is to indicate the determinants of the business model in the capital group that implements the medical activity included in the consolidated financial statements and consolidated management report. The subject of the study were capital groups listed on the stock market, preparing a consolidated report. The subject of the study is the reflection of the business model of this kind of capital group in the consolidated financial statements. As a research tool, an analysis of literature of the subject, legal acts and practical examples of consolidated reporting were used.

Keywords: consolidated financial statement, business model, capital group, medical activity.

1. Wstęp

Podmioty gospodarcze prowadzące swoją działalność określają cele i zadania w krótkim i długim okresie. Drogowskazem wytyczonej drogi jest misja i strategia działania. Jednym z elementów charakteryzujących działalność każdego podmiotu jest jego model biznesu. Również w obszarze działalności leczniczej występuje określony model biznesu.

Celem artykułu jest wskazanie uwarunkowań modelu biznesu w grupie kapitałowej realizującej działalność leczniczą, zawartych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i skonsolidowanym sprawozdaniu z działalności. Obserwacja praktyki gospodarczej pozwala sformułować następujące pytania badawcze:

- Czy grupy kapitałowe prezentują informacje sprawozdawcze na temat modelu biznesu i można je wyczytać ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych?
- Jak elementy identyfikujące model biznesu wpisują się w realizację misji i strategii grupy kapitałowej działalności leczniczej?
- Jakie są uwarunkowania modelu biznesu w wymiarze strategicznym w grupach kapitałowych działalności leczniczej?

Podmiotem rozważań jest grupa kapitałowa ukierunkowana na świadczenie usług zdrowotnych. Przedmiotem opracowania jest sprawozdawcze odzwierciedlenie modelu biznesu w grupie kapitałowej prowadzącej działalność leczniczą i sporządzającej sprawozdanie skonsolidowane. Jako narzędzia badawcze wykorzystano analizę literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz przykładu praktycznego sprawozdawczości skonsolidowanej grupy kapitałowej notowanej na rynku papierów wartościowych.

2. Model biznesu w przepisach prawa bilansowego

W 2017 r. opublikowano kolejną zmianę ustawy o rachunkowości (uor). Nowelizacja była związana z implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z 22 października 2014 r. zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz.Urz. UE L 330 z 2014 r. ze zm.). Przepisy ustawy o rachunkowości w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą mają zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się od 1 stycznia 2017 r.

W ramach nowelizacji dodano nowy art. 49b, który wprowadza obowiązek zawierania w sprawozdaniu z działalności – jako wyodrębnioną część – oświadczenia na temat informacji niefinansowych. Obowiązek ten dotyczy m.in.:

a) emitentów papierów wartościowych dopuszczonych, zamierzających ubiegać się lub ubiegających się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych Europejskiego Obszaru Gospodarczego,

b) emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu w alternatywnym systemie obrotu, którzy są spółkami kapitałowymi, spółkami komandytowo-akcyjnymi lub takimi spółkami jawnymi lub komandytowymi, których wszystkimi wspólnikami ponoszącymi nieograniczoną odpowiedzialność są spółki kapitałowe lub spółki komandytowo-akcyjne bądź spółki z innych państw o podobnej do tych spółek formie prawnej, i w roku obrotowym, za który sporządzają sprawozdanie finansowe, oraz w roku poprzedzającym ten rok przekroczyli następujące wartości:

- średnioroczne zatrudnienie – 500 osób oraz
- suma aktywów bilansu – 85 mln zł lub przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów – 170 mln zł.

Oświadczenie na temat informacji niefinansowych obejmuje m.in.:

- 1) zwięzły opis modelu biznesowego jednostki,
- 2) kluczowe niefinansowe wskaźniki efektywności związane z działalnością jednostki,
- 3) opis polityk stosowanych przez jednostkę w odniesieniu do zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji, a także opis rezultatów stosowania tych polityk,
- 4) opis istotnych ryzyk związanych z działalnością jednostki, a także opis zarządzania tymi ryzykami.

Informacje prezentowane przez podmiot posłużą do oceny rozwoju, wyników ekonomiczno-finansowych oraz perspektywy ich wpływu na zagadnienia społeczne, pracownicze, środowiskowe. Podmioty powinny także wskazać ewentualne związki danych finansowych i niefinansowych w sprawozdaniu finansowym. Podmiot gospodarczy może nie sporządzać oświadczenia na temat informacji niefinansowych, jeżeli wraz ze sprawozdaniem z działalności sporządzi odrębnie sprawozdanie na temat informacji niefinansowych oraz zamieści je na swojej stronie internetowej w terminie 6 miesięcy od dnia bilansowego.

Zarówno ustawa o rachunkowości, jak i przepisy unijne nie precyzują, według jakich zasad ma być sporządzana sprawozdawczość niefinansowa. Dlatego też jednostka przy sporządzaniu oświadczenia na temat informacji niefinansowych (lub odrębnego sprawozdania na temat informacji niefinansowych) może stosować wybrane zasady, w tym własne, krajowe, unijne lub międzynarodowe standardy, normy lub wytyczne. W oświadczeniu (lub sprawozdaniu) jednostka powinna podać informację o zastosowanych zasadach, standardach, normach lub wytycznych.

Podobne obowiązki spoczywają na jednostce dominującej sporządzającej skonsolidowane sprawozdanie finansowe (art. 55 uor). Do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego dołącza się sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej, sporządzone według wymogów ogólnych, z drobnymi modyfikacjami (art. 49 uor). Sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej można sporządzić łącznie ze sprawozdaniem z działalności jednostki dominującej jako jedno sprawozdanie. Ustawa o rachunkowości wprowadza także kryteria dla określonych grup kapitałowych, których dotyczy obowiązek sporządzania oświadczenia grupy kapitałowej na

temat informacji niefinansowych czy odrębnego sprawozdania grupy kapitałowej na ten temat. Grupa kapitałowa może wybrać kryteria podlegania tym obowiązkom, uwzględniając wyłączenia konsolidacyjne lub według kryteriów bez wyłączeń.

Znowelizowane przepisy ustawy z dnia 11.05.2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym nakładają obowiązki na biegłych rewidentów badających sprawozdanie finansowe jednostki lub skonsolidowane sprawozdanie grupy kapitałowej, aby w opinii z badania poinformowali, czy jednostka (grupa kapitałowa) sporządziła oświadczenie na temat informacji niefinansowych albo sprawozdanie na temat informacji niefinansowych [Ustawa z dnia 11.05.2017 r., art. 83 ust. 3].

Jak wskazano powyżej, przepisy prawa bilansowego w Polsce wprowadziły obowiązek wśród informacji niefinansowych scharakteryzowania modelu biznesu. Pojęcie modelu biznesu w literaturze przedmiotu jest różnie definiowane. W wąskim rozumieniu model biznesu jest postrzegany jako sposób generowania przychodów, natomiast w szerokim kontekście model biznesu jest rozumiany jako sposób kreowania wartości przez jednostkę [Michalak 2012, s. 134].

A. Osterwalder i Y. Pigneur [2009, s. 14-19] postrzegają model biznesu jako plan dla strategii, do wdrożenia poprzez struktury organizacyjne, procesy i systemy. Definiują model biznesu jako uzasadnienie sposobu, w jaki organizacja tworzy, dostarcza i rejestruje wartość. Podkreślają, że tworząc lub analizując model biznesu, należy zwrócić uwagę na jego dziewięć podstawowych elementów:

- segmenty klientów,
- propozycje wartości,
- kanały informacji, sprzedaży, dystrybucji,
- relacje z klientami,
- strumienie przychodów,
- kluczowe zasoby,
- kluczowe działania,
- kluczowe alianse,
- struktura kosztów.

Model biznesu, stanowiąc zasób strategiczny, decyduje o zdolności podmiotu gospodarczego do uzyskania przewagi konkurencyjnej i o jego przetrwaniu. Warunki prowadzenia biznesu, kwestie społeczne i zmiany technologiczne tworzą kontekst, w którym organizacja działa i gdzie współtworzone są relacje z interesariuszami¹ [Jabłoński 2016, s. 5]. Wzrost wartości przedsiębiorstwa, na który wpływ mają zarówno czynniki materialne, jak i niematerialne, może następować dzięki zadowolonym kontrahentom, lojalnym pracownikom, usatysfakcjonowanym akcjonariuszom czy wdzięcznemu lokalnemu społeczeństwu [Rubik 2016, s. 385].

International Integrated Reporting Council (IIRC) podkreśla, że model biznesu tworzy system elementów: na wejściu, działań biznesowych, elementów na wyjściu

¹ Szerzej aspekt relacji z interesariuszami poruszają m.in. [Biadacz, Wystocka 2016, s. 30-33].

i efektów (wyników i rezultatów), którego celem jest tworzenie wartości w krótkim, średnim i długim okresie [IIRC 2013, s. 6].

B. Bek-Gaik oraz B. Rymkiewicz twierdzą, że właściwie wyartykułowany model biznesu umożliwia ocenę dokonań ekonomicznych podmiotów oraz rozliczenie zarządu za powierzone zasoby [Bek-Gaik, Rymkiewicz 2016, s. 49].

3. Informacje o modelu biznesu w sprawozdaniu skonsolidowanym grupy kapitałowej Centrum Medyczne Enel-Med SA

Warunkiem szerokiego zakresu działalności gospodarczej są odpowiednie zasoby. Celem ich pozyskania podmioty łączą się w grupy kapitałowe. O tworzeniu grup kapitałowych decyduje wiele przesłanek natury ekonomicznej i społecznej. W zależności od wielkości, rodzaju jednostki, prowadzonej działalności oraz jej sytuacji ekonomicznej waga poszczególnych motywów będzie różna. Do najczęściej spotykanych należą: korzyści wynikające z efektu synergii, korzyści skali i zakresu, zintegrowanie transakcji, zwiększenie udziału w rynku (zdobycie nowego rynku lub sfery działalności), jak również ograniczenie ryzyka operacyjnego i kapitałowego oraz korzyści podatkowe [Remlein 2013, s. 37]. Celem powiązań może być optymalizacja oraz komplementarność obszarów działalności. Jak pokazuje praktyka gospodarcza, przedmiotem działalności grup kapitałowych jest także działalność lecznicza. Miejscem pozyskania zasobów finansowych może być Giełda Papierów Wartościowych (GPW). Na GPW w Warszawie, w sektorze „Szpitale i przychodnie”, zidentyfikowano cztery spółki akcyjne będące spółkami dominującymi w grupach kapitałowych sporządzających skonsolidowane sprawozdanie finansowe². Obowiązek sporządzania oświadczenia grupy kapitałowej na temat informacji niefinansowych będzie obejmował te jednostki w sprawozdawczości od 2017 r.

Próbie odpowiedzi na postawione we wstępie pytania badawcze oparto na analizie jednego ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych grupy kapitałowej – Centrum Medyczne Enel-Med SA za rok 2016. Analiza odnosiła się do obszarów ujawnień dziewięciu podstawowych elementów modelu biznesu.

Przykład: Wybrane elementy charakterystyki grupy kapitałowej działalności leczniczej

Centrum Medyczne Enel-Med SA tworzy Grupę Kapitałową Centrum Medyczne Enel-Med, która na dzień 31 grudnia 2016 r. składała się z jednostki dominującej Centrum Medyczne Enel-Med SA oraz jednostek zależnych: Enelbud sp. z o.o., Enel Invest sp. z o.o., Jovimed Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny sp. z o.o., Pro Care sp. z o.o. oraz jednostki stowarzyszonej Metson sp. z o.o.

Enelbud sp. z o.o. – spółka zajmuje się prowadzeniem działalności związanej z nieruchomościami w ochronie zdrowia.

² Centrum Medyczne Enel-Med SA, Grupa Kapitałowa EMC Instytut Medyczny, Grupa Kapitałowa POLMED, Swissmed Centrum Zdrowia SA.

Enel Invest sp. z o.o. – spółka powstała w 2013 r. Głównym aktywem Enel Invest sp. z o.o. są środki finansowe, z których emitent będzie finansował rozwój Grupy Kapitałowej.

Jovimed Ośrodek Opiekuńczo-Rehabilitacyjny sp. z o.o. – głównym przedmiotem działalności spółki jest prowadzenie placówki zapewniającej całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku oraz udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu rehabilitacji leczniczej w warunkach ambulatoryjnych.

Pro Care sp. z o.o. – spółka zawiązana w 2015 r. Główną działalnością Pro Care sp. z o.o. jest działalność operacyjna w sektorze domów długoterminowej opieki zdrowotnej.

Metson sp. z o.o. jest jednostką stowarzyszoną. Głównym przedmiotem działalności tej spółki jest kupno i sprzedaż nieruchomości.

Centrum Medyczne Enel-Med SA od 2011 r. jest spółką notowaną na Giełdzie Papierów Wartościowych. Oferuje pełną obsługę medyczną na terenie całego kraju, w skład grupy wchodzi przychodnie wieloprofilowe, dwa szpitale, oddziały diagnostyki obrazowej oraz specjalistyczne kliniki: medycyny estetycznej i medycyny sportowej. Spółka świadczy usługi medyczne w 1500 placówkach, w tym w 29 placówkach Grupy Enel-Med, w skład których wchodzi przychodnie wieloprofilowe, dwa szpitale w Warszawie, dwie kliniki medycyny sportowej Enel-Sport, klinika medycyny estetycznej Estell oraz przychodnie przyzakładowe.

W celu zapewnienia klientom abonamentowym spółki ogólnokrajowego dostępu do usług medycznych w miastach, w których Enel-Med nie posiada własnych placówek medycznych, emitent korzysta ze wsparcia placówek partnerskich, pełniących funkcję podwykonawcy.

W związku z rozpoczęciem działalności w nowych obszarach – medycyny estetycznej Estell, medycyny sportowej Enel-Sport oraz długoterminowej opieki nad osobami starszymi, w 2015 r. powstała w spółce struktura wspierająca zarządzanie tymi markami. Rok 2016 to kontynuacja realizacji ogłoszonej przez spółkę strategii rozwoju na lata 2014-2016. W okresie tym jednostka dominująca – Centrum Medyczne Enel-Med SA otworzyła nowe placówki oraz kontynuowała prace nad uruchomieniem kolejnych. Grupa Kapitałowa przystąpiła także do rozwoju obszaru długoterminowej opieki nad osobami starszymi.

Źródło: Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Centrum Medyczne Enel-Med w 2016 r.

Wizję Enel-Med sformułowano jako: „Świadczenie usług medycznych na najwyższym poziomie dzięki ciągłemu rozwojowi kompetencji oraz wyznaczanie trendów i standardów w opiece medycznej jako lider rynku”. Do realizacji wizji przyczynia się:

- utrzymanie kluczowej pozycji na rynku usług medycznych,
- rozbudowa sieci przychodni i szpitali na terenie Polski,

- upowszechnienie systemu pracowniczych programów zdrowotnych (abonamenty) oraz ubezpieczeń zdrowotnych,
- wprowadzenie nowoczesnych technik diagnostyki obrazowej oraz rozwój telemedycyny.

Misję Enel-Med zdefiniowano jako: „Polepszamy stan zdrowia i komfort życia pacjentów”. Misja jest realizowana drogą rozwoju systemu kompleksowej opieki medycznej, współpracy między publicznym i prywatnym sektorem ochrony zdrowia i upowszechniania profilaktyki zdrowotnej.

Jednostka dominująca charakteryzuje w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie tylko zakres działalności, ale także zasoby majątkowe i finansowe dla realizacji świadczeń zdrowotnych. Poprzez analizę powiązań wewnątrz grupy kapitałowej wnioskować można o wytyczonej ścieżce obsługi pacjenta od konsultacji, diagnozy, hospitalizacji, operacji po rehabilitację. Analizując dane sprawozdawcze, można zauważyć podejście systemowe zarządzania grupą kapitałową.

Zmiana rodzajów działalności i zmiana struktury grupy kapitałowej w czasie, nowe obszary działalności, rozwój grupy i wzrost dodatniego wyniku finansowego świadczą o skutecznej realizacji wyznaczonej wizji i misji grupy kapitałowej. Trafnie oceniono ryzyko działalności grupy kapitałowej prowadzącej specyficzną działalność usługową – działalność leczniczą. W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wymieniono jako znaczące dla rozwoju działalności ryzyko:

- związane z pogorszeniem sytuacji finansowej klientów grupy kapitałowej,
- związane z uzależnieniem od klientów i kanałów dystrybucji,
- zmiany polityki kontraktowania świadczeń przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ),
- błędy w sztuce lekarskiej w stosunku do pacjenta,
- wystąpienia pandemii albo epidemii,
- związane z przetwarzaniem danych wrażliwych,
- znaczącej zmiany sytuacji makroekonomicznej Polski,
- znaczących wahań kursów walutowych,
- istotnych zmian stóp procentowych,
- kredytowe,
- związane z płynnością,
- zmian regulacji prawnych i ich interpretacji.

Źródło: Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Centrum Medyczne Enel-Med w 2016 r., s. 17-21.

Ryzyka te można postrzegać jako ryzyka wewnętrzne, ryzyka zewnętrzne, a wśród zewnętrznych te o charakterze systemowym. Znacząca większość ryzyk wynika z warunków mało lub wcale niekontrolowanych przez podmiot. Przykładowo przewidywane zmiany systemu finansowania działalności leczniczej wpłyną na model biznesu jednostki. Emitent podjął szereg działań mających na celu zintensyfikowanie sprzedaży komercyjnej usług szpitalnych i badań diagnostycznych, tak więc nie

jest uzależniony od jednego płatnika w tym obszarze działalności. Kontrakty z NFZ w 2015 r. stanowiły zaledwie 4% przychodów spółki.

Zidentyfikowane obszary ryzyka można uznać za uwarunkowania modelu biznesu grupy. Do uwarunkowań można także zaliczyć szanse rozwoju działalności. Podjęte przez grupę działania wykorzystania szans to:

- zwiększenie efektywności sprzedaży abonamentów medycznych,
- rozszerzenie działalności na nowe rynki,
- uruchamianie przychodni w wybranych lokalizacjach,
- uruchomienie ośrodka długoterminowej opieki nad osobami starszymi,
- uruchomienie nowych placówek medycznych,
- przeniesienie wybranych działań do outsourcingu.

Dokonane zmiany wpływają na efektywność, optymalizację procesową i kosztową.

Nawiązując do postawionych na wstępie pytań badawczych, można stwierdzić, że analiza skonsolidowanej sprawozdawczości finansowej pozwala zidentyfikować najważniejsze elementy modelu biznesu grupy kapitałowej. Ponieważ wybrany model biznesu skutkuje określoną strukturą kosztów, z uwzględnieniem kosztów kluczowych zasobów i kluczowych zadań, należy oczekiwać odpowiednich ujawnień. W analizowanym sprawozdaniu nie odnieszono się do tych spraw. Gruntowna lektura skonsolidowanego sprawozdania finansowego pozwala rozpoznać model biznesu grupy kapitałowej. Spełnienie obowiązku zamieszczenia w sprawozdaniu z działalności oświadczenia na temat informacji niefinansowych wymaga zwięzłego, syntetycznego opisu modelu biznesu jednostki. Oznacza to konieczność skupienia się podmiotów na najważniejszych elementach tego modelu.

Analiza pozostałych skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych działalności leczniczej notowanych na GPW w Warszawie pozwala wysnuć podobne jak wyżej wnioski, zarówno co do zawartości informacyjnej sprawozdań skonsolidowanych, jak również uwarunkowań modeli biznesu.

4. Zakończenie

Nowe obowiązki sprawozdawcze zarówno określonych jednostek, jak i grup kapitałowych stawiają nowe wyzwania ujawnienia i zwięzłego opisu modelu biznesu. Specyfika działalności podmiotów realizujących działalność leczniczą wyznacza istotne elementy modelu biznesu. Przed podmiotami w grupach kapitałowych notowanych na GPW stoi zadanie godzenia realizacji misji społecznych działalności leczniczej z aspektami efektywności biznesowej i odzwierciedlenia tego w konstrukcji modelu biznesu.

Grupy kapitałowe działalności leczniczej prezentują informacje sprawozdawcze na temat modelu biznesu i wnikliwa analiza skonsolidowanych sprawozdań finansowych pozwala zidentyfikować poszczególne komponenty tego modelu. Jak pokazuje przykład, elementy identyfikujące model biznesu wpisują się w realizację misji i strategii grupy kapitałowej. W wymiarze strategicznym w grupach kapitałowych

działalności leczniczej akcentowane będą zapewne te elementy, które przynoszą wartość zarówno dla klienta (pacjenta), jak i inwestora.

Analizowane przykłady informacyjnych wartości skonsolidowanej sprawozdawczości grupy kapitałowej pozwalają twierdząco odpowiedzieć na postawione pytania badawcze, a jednocześnie rozpoznać luki informacyjne dotyczące przede wszystkim struktury kosztów, z uwzględnieniem kosztów kluczowych zasobów i kluczowych zadań.

Ograniczeniem dla pełnego wnioskowania na temat prezentacji modelu biznesu przez grupy kapitałowe działalności leczniczej jest dotychczasowy model raportowania finansowego. Skonsolidowane sprawozdania finansowe według nowych regulacji prawnych, sporządzane w kolejnych okresach sprawozdawczych pokażą, czy jednostki dominujące grup kapitałowych działalności leczniczej skorzystają z informacji sprawozdawczych na temat modelu biznesu już prezentowanych, czy będą chciały bardziej precyzyjnie go zdefiniować i rozszerzyć zakres ujawnień w tym obszarze.

Literatura

- Bek-Gaik B., Rymkiewicz B., 2016, *Model biznesu w raportowaniu zintegrowanym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 442, Wrocław.
- Biadacz R., Wysłocka E., 2016, *Terminowe regulowanie zobowiązań a społeczna odpowiedzialność biznesu*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie, t. 2, nr 23, Wydawnictwo WZ PCz, Częstochowa.
- IIRC, 2013, *Business Model Background Paper for IR*, March, http://www.theiirc.org/wp-content/uploads/2013/03/Business_Model.pdf (dostęp: 14.04.2017).
- Jabłoński M., 2016, *Model biznesu w raportach okresowych sprawozdawczości przedsiębiorstw – intencje i wyniki*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 1(79), Szczecin.
- Michalak J., 2012, *Model biznesowy i jego wpływ na odwzorowanie sytuacji finansowej jednostki w systemie rachunkowości*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości, t. 66(122), Warszawa.
- Osterwalder A., Pigneur Y., 2009, *Business Model Generation*, <http://www.businessmodelsinc.com/wp-content/uploads/2011/11/Business-Model-Generation-preview-of-the-book.pdf> pdf (dostęp: 14.04.2017).
- Remlein M., 2013, *Rachunkowość grup kapitałowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Rubik J., 2016, *Wytyczne i uregulowania raportowania społecznej odpowiedzialności*, Prace Naukowe UE we Wrocławiu, nr 442, Wrocław.
- Skonsolidowany raport roczny Centrum Medyczne Enel-Med za rok 2016, https://cm.enel.pl/assets/relacje_inwestorskie/raporty_okresowe/raportroczny2016/Skonsolidowane_sprawozdanie_finance_Grupa_Kapitaowa_2016.pdf (dostęp: 14.04.2017).
- Sprawozdanie Zarządu z Działalności Grupy Kapitałowej Centrum Medyczne Enel-Med w 2015 r., 2016 r., https://cm.enel.pl/assets/relacje_inwestorskie/raporty_okresowe/raportroczny2016/Sprawozdanie_Zarzadu_z_dzialalnosci_Grupy_Kapitaowej_2016.pdf (dostęp: 14.04.2017).
- Ustawa z dnia 24.09.1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2016 r., poz. 1047.
- Ustawa z dnia 15.12.2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, Dz.U. z 2017 r., poz. 61.
- Ustawa z dnia 11.05.2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym, Dz.U. z 2017 r., poz. 1089.